

P A D B O R G L E J R E N S H I S T O R I E
ved major P.C.Gabriel.

F R Ø S L E V L E J R E N - F A A R H U S L E J R E N - P A D B O R G L E J R E

"Lejren med de trende navne".

Her i store granners ly
ligger en soldaterby.
Lejren med de trende navne,
hvor De måtte frihed savne,
som i krigens onde år
delte fangers triste kår.

Lejren her har mange minder
for vor "modstands mænd og kvinder",
og for dem betød det livet
da vort land blev frihed givet.

Nu et andet navn fik den,
dog en tid svandt atter hen,
hvor til huse endnu var
fanger, som forrådt os har,
der gik bud for fremmed magt,
som vort land var underlagt.

Minderne har sat sit spor,
men en anden ungdom nu her bor,
der soldatens pligt skal lære
og til værn for riget være,
tjene Danmarks Konge her
og stå vagt ved grænsen der.

Fortids minder her skal tale,
vække unge op af dvale,
lære dem på ny at bede:
Skærme gud vorgamle rede,
skænke os et danmarkskort,
hvor alt dansk igen er vort.

Padborglejren, den 15 juli 1953. Augusta Hansen, sygeplejerske.

Disse tre navne for det samme etablissement siger måske ikke danskere i almindelighed ret meget. Ja en stor part kender vel en ikke dets beliggenhed. Men for de tusinder, der under det ene, andet eller tredje navn, har tilbragt kortere eller længere tid i lejren siger det meget. I Bov sogn ved hvert barn hvor lejren ligger.

Under de store indkaldelser efter 2.verdenskrig, savnede forsvaret kaserneplads, og naturligt faldt øjnene efterhånden på dette store kompleks, der kunne huse over tusinde personer.

Ved efterfølgende overdragelsesdokument overgik den daværende Faarhuslejr til Forsvaret:

Overdragelsesdokument.

Under forudsætning af fængselsdirektoratets godkendelse har undertegnede fængselsinspektør, chef for Faarhuslejren, d.d. overdraget:

Faarhuslejren

til krigsministeriet ved dennes repræsentant, medundertegnede chef for hærens bygningstjenestes 4.bygningsdistrikt.

Overdragelsen omfatter samtlige bygninger med fast (mur- og naglefast) inventar, tekniske anlæg, indhegninger m.v. samt løst inventar efter nærmere forhandling.

Faarhuslejren, den 6/10 1949.

E. Gjerstrup.
Fængselsinspektør.

M. Matthiesen.
Kaptajn, distriktchef.

Forud for dette dokumentunderskrivelse, var der selvsagt foregået en del forhandlinger mellem krigsministeriet, generalkommandoen og bygningsjernen samt finansudvalget, da man anså det for nødvendigt med en gennemgribende istandsættelse.

Fra bygningstjenestens side ønskede man ca. 2 mill., men fik kun tildelt $\frac{1}{2}$ mill. kr., samt yderligere 50.000 kr. for indeværende finansår (1949/50) til "nødvendige istandsættelsesarbejder."

I en skrivelse fra krigsministeriet anføres blandt andet:" at det henst til, at der kun er tale om, at lejren skal anvendes af hæren nogle få år, ikke har anset det for påkrævet at anvende større pengebeløb til en gennemgribende sanering." Disse få år viste sig at blive til ca. 18 år.

Jeg vil her som et kuriosum anføre, at medens dette skrives, vinteren 1967-68, foregår nøjagtig de samme forhandlinger igen, men denne gang mellem Civilforsvarsstyrelsen og Indenrigsministeriet.

At der var travlhed i lejren efter den 6/10 1949 forstår man, når de første soldater skulle ankomme den 1/11 1949, nemlig 250 menige plus befalingsmænd fra 3.

bataillon og 300 menige samt befalingsmænd fra 4. bataillon, og fra medio januar 1950 påregnedes disse styrker udvidet til henholdsvis 640 og 420 menige samt befalingsmænd.

Dette fremgår da også af den første kommandants, kaptajn E.V. Gøtke-Hansens dagbog, hvoraf citeres:

"Undertegnede overtog kommandoen i lejren den 6/10 1949 med opgave:

At gøre lejren klar til belægning med en styrke på 500 mand fra 1/11 1949.

6/10: Ankommer til lejren kl. 10.30. Lejrinspektøren ved jyske division indtræffer samtidigt i lejren for at give instruktion og for at føre forhandlinger med fængselsinspektøren om lejrens overdragelse.

Til stede er desuden repræsentanter for hærens bygningstjeneste.

Anmoder om skriver, intendant, tilsynsofficiant og en tilsynsførende til kostforplejningen, samt en arbejdsstyrke på 50 mand med befalingsmænd.

Men divisionen ser sig ikke i stand til på dette tidspunkt at afgive mere personel end 1 stabsofficiant som skriver, 1 officiant og 8 menige.

Dette personel skal afhente materiel fra grænselejrene her til lejren.

Til rådighed for transporterne er 1 truck og 2 lorries med chauffører.

Forhandler med fængselsvæsnet om overtagelse af de fængselsreservebetjente, der bliver frigjort ved fårhuslejrens ophævelse.

Averterer efter rengøringspersonale til øjeblikkeligt møde, samt om personel til kostforplejningen og messerne til senere møde.

9/10: Gennemgår lejren og udvælger de belægningsbarakker, der formodes at kunne repareres på forholdsvis kort tid.

Rekognoscerer i omegnen af lejren efter en øvelsesplads.

10/10: Overtager de 3 første kasernearbejdere (forhenværende fængselsreservebetjente) og sætter dem i arbejde med at reparere gulve og vinduer.

11/10: Har nu 6 kasernearbejdere i arbejde i belægningsbarakkerne.

Bygningstjenesten anmoder mig om at indstille arbejdet, da deres arbejdere møder den 12/10.

13/10: 9 kvinder til rengøring melder sig og bliver straks sat i arbejde med grovere rengøring af de barakker, der først skal belægges.

15/10: De sidste fanger forlader lejren.

16/10: Vi hejser for første gang - under en lille højtidelighed - flaget over lejren.

17/10: Kommandantskabet overtager bevogtningen af lejren.

Underretter materielintendanturen om at fængselsvæsnet vil bortsælge inventar på offentlig auktion.

22/10: Telefonerer til materielintendanturen, at skal auktionen forhindres må det ske nu.

26/10: Intendanturpersonel beser inventar. Det besluttes at købe 1000 taburetter, 15 skabe og nogle rengøringsrekvisitter på auktionen. Materielintendanturen får ministeriets bemyndigelse til at levere inventar for 200.000 kr.

28-29/10: Fængselsvæsnet holder auktion. Lejrområdet afspærres med mandskab og betjente for at hindre tyveri.

Der møder hver dag ca. 500 personer fra nær og fjern.

30/10: Der arbejdes over, som anført for søndagene 16. og 23. oktober.

31/10: De sidste forberedelser til modtagelse træffes.

01/11: 4. bataillon ankommer kl. 0600 med tog til Fårhus station. Messer og kostforplejning består deres prøve."

Citat slut.

Selv om man fra lejrens side, som det fremgår af disse dagbogsnotater, havde travlt med at få lejren færdig til de første soldaters ankomst, tænkte man også fra den første dag på soldaternes velfærd.

Ved D.S.B.s foranstaltning oprettedes i lejren billetkontor for soldaterne. Postkontoret genetableredes med 3 daglige åbningstider.

I forbindelse med kantinen etableredes tipskuponudsalg.

Bibliotek oprettedes med en menig som bibliotekar.

Filmsforevisning etableredes i lejren kinobygning.

Presse- og systue åbnedes.

Der indrettedes bordtennislokaler og hobbyundervisningslokaler.

Der aftaltes gudstjeneste i lejrens biograf ved sognepræsten i Bov, hver søndag formiddag.

Dette er foranstaltninger til mandskabets bedste, som man ikke havde i så stor udstrækning på ret mange af forsvarets andre tjenestesteder på daværende tidspunkt.

Der indgås kontrakt med lodsejerne fra Kragelund flyveplads angående dennes overgang som øvelsesplads for lejren.

Et lejemål der varede ved til efteråret 1967.

Af hensyn til at fordele lejrens handel på så mange af sognets handlende som muligt bestemtes:

- at messerne ikke måtte benytte de samme handlende som kostforplejningen,
- at mandskabsudsalget placerede sine indkøb hos forhandlere, der ikke var leverandører til hverken kostforplejning eller messer,
- at kostforplejningen har forret med hensyn til valg af leverandører.

Disse bestemmelser gjaldt dog ikke køb af mælk.

Bestemmelserne blev for hærens vedkommende fulgt længst muligt.

Man må beklage, at disse forhold de sidste år hæren var i lejren, ikke kunne følges på grund af de centralindkøbsordninger, der muliggjorde større prisbillighed, uden at dette gik ud over kvaliteten.

Den eneste faste institution i lejren i de 18 år under forsvaret var kommandantskabet under skiftende kommandanter og af forskelligt styrkeforhold afpasset efter omstændighederne.

Indtil hærloven af 1951 var lejren belagt med afdelinger fra landets forskellige regimentter, hvoraf de fleste på et eller andet tidspunkt har haft enheder i lejren, nogle ganske vist kun for korte ophold på vej til eller fra tjeneste i udlandet. En del engelske og amerikanske styrker har også hennyttet lejren som gennemgangslejr på vej fra eller til øvelser her i landet.

Ved hærloven af 1951 oprettedes det nye våben, forsyningstropperne, med et jysk og et sjællandsk regiment.

Denne nye våbenarts første befalingsmandsuddannelse fandt sted i Næstved, men 1 november 1952 fik Forsyningstropperne Befalingsmandsskole garnison i Padborglejren, hvor den sammen med kommandantskabet blev lejrens faste belægning indtil den forflyttedes til Søgårdlejren den 1 februar 1967.

To afdelinger af jyske trænrågement havde i nogle år deres tjenested i Padborglejren, indtil hele regimentet i 1961 fik garnison i Ålborg.

Flyvevåbnet og forsvarets lægekorps har også været stabile til at belægge lejren med rekrutter.

At indkvarteringsforholdene ikke var de allerbedste, siger sig selv lejrens tilblivelse taget i betragtning.

Men vurderer man dette ud fra visse andre af landets tjenestesteder, faldt denne vurdering ud til Padborglejrens fordel.

Efterhånden som årene gik, må man sige, at forsvarets bygningstjeneste, ud fra de midler der var til rådighed, skabte tålelige forhold, ja endog så gode at sundhedstilstanden set i relation til de centralopvarmede moderne kaserner var særdeles god.

Også uddannelsesforholdene var gode.

Henset til at benyttelse af lejren til indkvartering fra første færd måtte betragtes som en nødløsning, hvilket fremgår af krigsministeriets udtalelse, som tidligere refereret, har det selvfølgelig været af stor økonomisk betydning for hele Bov sogn, at have disse mange soldater i lejren, dels soldaternes almindelige handel i sognet, men vel nok mest set ud fra den store arbejdsplads lejren var, med beskæftigelse af 40 - 50 civile, samt 30 - 40 befalingsmænd, der var fast bosiddende i sognet.

Dette kan vist bedst beskrives ved at citere følgende udtalelse af sognerådsformanden, speditør A. Andresen:

"Bov sogns økonomi hviler på tre grundpiller: Speditionen, grænsehandelen og

Padborglejren. Tager man den ene bort, kniber det med balancen."

Men også på anden måde har lejren haft sin store betydning.

Mange af de tusinder af unge, som har aftjent deres værnepligt i lejren, er forblevet i landsdelen. De har fundet såvel deres livsgerning som deres ægtefælle her.

Det er også glædeligt at konstatere, at mange andre af disse unge som turister vender tilbage til landsdelen. De har under deres ophold i lejren opdaget sønderjylland. De har fornemmet grænsens sang. Dette er så meget mere glædeligt, som det jo netop i disse år ikke er "inn" at tænke og tale nationalt.

Undlades må heller ikke en omtale af det daglige forhold mellem befolkningen og lejren.

Det kan, hvad naturligt er, hvor så mange af forsvarets enheder færdes til dagligt ikke undgås, at man under øvelser forvolder skade på privat ejendom.

Jeg tror ikke det er for meget sagt, at alle forhold er blevet ordnet på en for begge parter tilfredsstillende måde.

At disse tilfælde ikke har skadet det gode forhold, fik vi fra lejrens side bevis for gennem den store tilslutning der var, når lejren kaldte sammen om et eller andet arrangement, det være sig sct.hansaften, kontaktmøder og lignende. Ikke mindst den 4.maj-aften, hvor man fra lejrens side forsøgte at genskabe den befrielsesstemning og -glæde, der gik over landet i 1945, var tilslutningen stor.

Jeg tror også lejren har haft sin store betydning, når man tænker i større baner, europæisk. Idet en større og større del af de unge i de senere år, hvor soldaterne måtte bære civil påklædning uden for tjenesten, og hvor det var lettere at få tilladelse til at passere grænsen, har taget del i det idrætslige og kulturelle liv syd for grænsen.

Lejren faldt som offer for rationaliseringen inden for forsvaret.

Ved skrivelse fra hærkommandoen ophørte Padborglejren at eksistere som militært etablissement ol februar 1968, og det tilbageværende personel af kommandantskabet, der skulle forrestå den endelige afvikling overførtes fra samme dato til Søgaardlejren.

Forsvarets afvikling sluttede den 15.maj 1968.

Lejren fik sit fjerde navn: CF-kaserne Padborglejren.

Gabriel,

Indkvarteringsforhold Padborglejren kontra Hvorup kaserne
Efter oprettelsen af Jyske Trænregiment 1951 blev dele heraf, i første omgang Forsyningstroppernes befalingsmandsskoler, i 1952 henlagt til uddannelse og dermed indkvartering i Padborglejren, en tidligere fangelejr som udelukkende bestod af træbarakker, skulle nu være indkvartering for soldater endog befalingsmandselever. Først den 11 MAJ 1953 indkaldtes de første rekrutter af Jyske Trænregiment til Padborglejren, rekrutterne indkaldtes til 4 træafdeling.

De indkvarteredes i den yderste ring af barakker 20 til 27, på stuerne blev indkvarteret fra 26 - 32 mand, alle stuerne var kakkelovnsfyrede og brænslet bestod udelukkende af tørv fra Frøslev mose, som opbevarede udendørs og derfor altid var gennemvåde, til optænding måtte dog bruges 12 stk optændingspinde, der måtte kun fyres fra klokken 1800-2100, hvorefter kakkelovnen skulle slukkes og være tømt for gløder senest klokken 2215, heraf kan man forstå, henset til utætte døre og vinduer, at temperaturerne sjældent nåede over 14 graders varme i vintermånederne, når det så tages i betragtning at der var udleveret 3 tynde grå nedslide tæpper og et nyere blåt tæppe, kan man forstå at kropsvarme var en vigtig bestanddel af soldatens ophold i Padborglejren.

Senere blev alle regimentets afdelinger + regimentsstaben samlet i lejren og indkvarteret under, også for den tid, dårlige forhold. Et lyspunkt var det dog at fritidsfaciliteterne i lejren ~~var~~ vel nok ^{var} landets bedste.

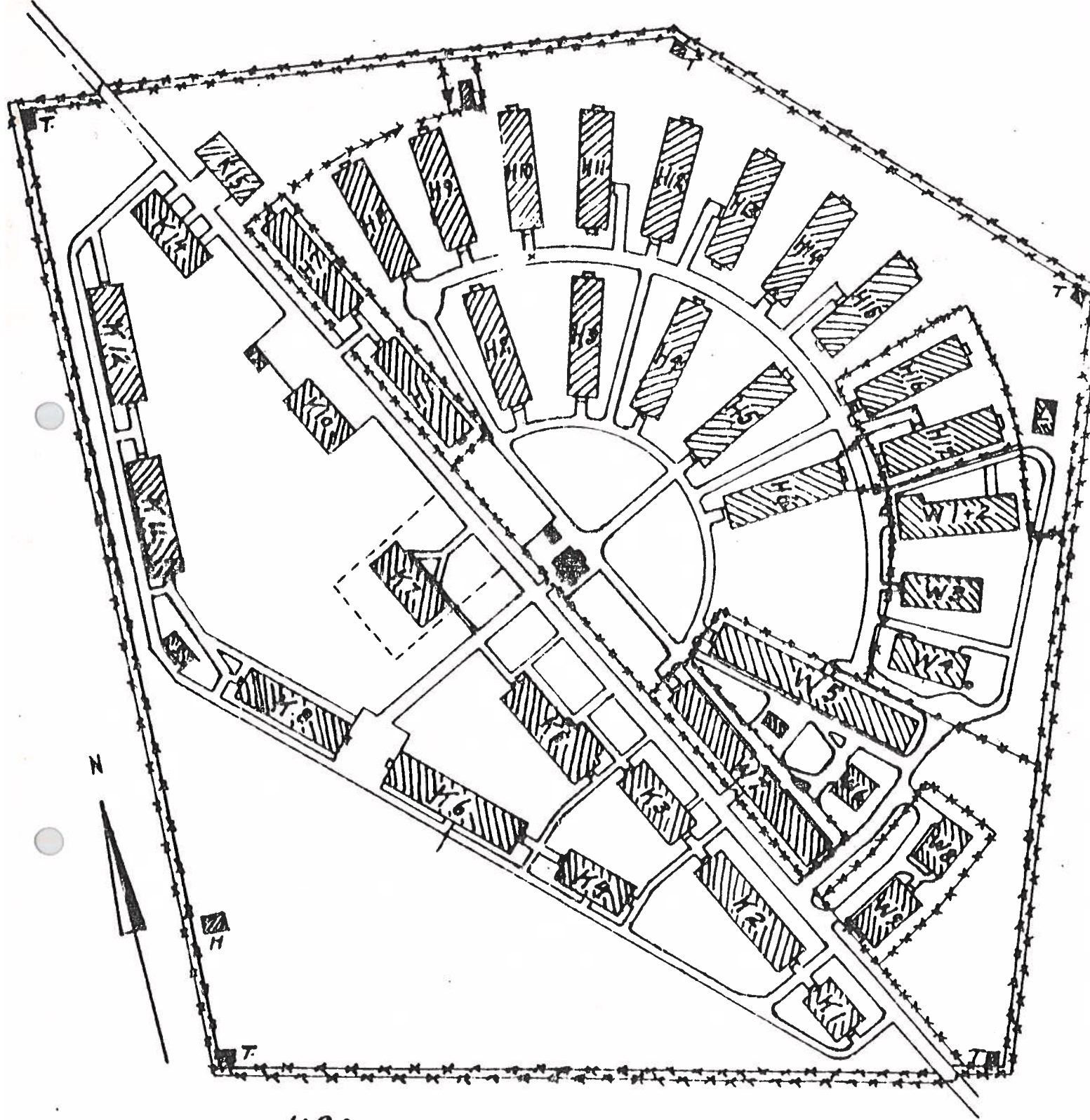
Men i DEC 1961 kom ordren til at regimentet skulle flytte til Hvorup kaserne i Nr. Uttrup. Regimentsstaben flyttede hertil den 01 DEC og den første afdeling ankom til Hvorup den 04 DEC.

Indkvarteringsforholdene her kunne ikke sammenlignes med Padborglejren, kasernen her var bygget i 1953 og består af stenbygninger med varme på stuerne, belægningsbyrden var kun på højst 20 mand pr. stue desuden var de udleverede tæpper nyere og af bedre kvalitet end end de i Padborg udleverede, der var dog stadig kun koldt vand på vaskerummene, men da vaskerummene var placeret mellem stuerne, skulle man ikke ud på de kolde gange for at blive vasket.

Men i 1969/70 begyndte en modernisering af bygningerne, blandt andet ved i bygning 1 at lave stuerne om til 10 mands stuer, med hygge. og læselamper samt borde og stole, desuden blev der på alle ^{VASKERUM} stuer indlagt ~~koldt~~ varmt vand, hertil kom at personel, i moderniserede bygninger, fik udleveret dyner og hovedpude.

Moderniseringen er fortsat i det tempo økonomien tillod, således at ca. halvdelen af kasernens bygninger er lavet til 10 mands stuer og alle har nu udleveret dyner og hovedpude.

Lagerplan-Frøslev.

1:2000.

